

WYROK Z DNIA 22 MARCA 2012 R.

IV KK 375/11

Opis czynu przypisanego w wyroku skazującym powinien zawierać dokładne określenie czasu, miejsca, sposobu i okoliczności popełnienia przestępstwa oraz jego skutków, a zwłaszcza wysokości powstałej szkody. Z punktu widzenia znamion strony przedmiotowej przestępstwa, dokładne określenie sposobu i okoliczności jego popełnienia, wymaga wskazania w opisie czynu tych elementów przebiegu zdarzenia, które wypełniają te znamiona. Opis czynu powinien w związku z tym zawierać komplet znamion, które zostały wypełnione ustalonym zachowaniem sprawcy.

Przewodniczący: sędzia SN D. Świecki (sprawozdawca).

Sędziowie: SN J. B. Rychlicki, SA (del. do SN) J. Góral.

Prokurator Prokuratury Generalnej: B. Nowińska.

Sąd Najwyższy w sprawie: Bartosza B., skazanego z art. 158 § 1 k.k., po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 22 marca 2012 r., kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 10 czerwca 2010 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w R. z dnia 27 stycznia 2010 r.,

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym (...).

U Z A S A D N I E N I E

Wyrokiem Sądu Rejonowego w R. z dnia 27 stycznia 2010 r. oskarżony Bartosz B. uznany został za winnego tego, że w dniu 8 października 2008 r. w R., działając wspólnie i w porozumieniu ze znanymi z imienia i nazwiska nieletnimi oraz innymi n/n osobami dokonał pobicia Jakuba Ł., powodując u niego podbiegnięcie krwawe oka lewego oraz siniaki w innych miejscach głowy, które naruszyły czynności narządów ciała na okres poniżej dni siedmiu i za to na podstawie art. 158 § 1 k.k. wymierzono mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres 3 lat próby, oddając go pod dozór kuratora sądowego. Powództwo cywilne pozostawiono bez rozpoznania oraz orzeczono o kosztach sądowych.

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca oskarżonego zaskarżając wyrok w całości i zarzucając obrazę prawa materialnego, tj. art. 158 § 1 k.k., przez błędne przyjęcie, że oskarżony jest sprawcą przypisanego mu czynu oraz naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 4 i art. 410 k.p.k., polegające na nienależytym przeanalizowaniu zebranego w sprawie materiału dowodowego. W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o jego zmianę i uniewinnienie oskarżonego.

Sąd Okręgowy w R., po rozpoznaniu apelacji, wyrokiem z dnia 10 czerwca 2010 r. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, uznając apelację za oczywiście bezzasadną.

Kasację od tego wyroku na korzyść skazanego wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżając go w całości i zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego materialnego, to jest art. 158 § 1 k.k., polegające na przypisaniu oskarżonemu czynu opisanego w

tym przepisie, pomimo braku w jego działaniu znamion tego przestępstwa. W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji i uniewinnienie oskarżonego od popełnienia przypisanego mu czynu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna w zakresie zarzutu rażącego naruszenia prawa materialnego, które miało istotny wpływ na treść wyroku. Doszło bowiem do skazania oskarżonego za przestępstwo z art. 158 § 1 k.k. w sytuacji, gdy z opisu przypisanego czynu wynika, że nie wypełnił on wszystkich znamion strony przedmiotowej tego przestępstwa. Treść art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. wskazuje, że wyrok skazujący powinien m.in. zawierać „dokładne określenie przypisanego oskarżonemu czynu”. Jednakże w tym przepisie nie ma wyjaśnienia, jak należy ten zwrot rozumieć. Natomiast w art. 413 § 1 pkt 4 k.p.k. został zamieszczony wymóg, aby w części wstępnej wyroku (zwanej komparycją) zostało zawarte „przytoczenie opisu (...) czynu, którego popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu”. Wymogi opisu czynu zarzucanego w akcie oskarżenia wskazane zostały w art. 332 § 1 pkt 2 k.p.k. W tym przepisie posłużono się zwrotem „dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu”, co odpowiada sformułowaniu zawartemu w art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. w postaci „dokładnego określenia przypisanego oskarżonemu czynu”. Porównanie tych dwóch przepisów prowadzi do wniosku, że czyn zarzucany, jak i czyn przypisany powinny zostać „dokładnie określone”. Części składowe opisu czynu wskazane zostały w art. 332 § 1 pkt 2 k.p.k. Należy więc przyjąć, że opis czynu przypisanego w wyroku skazującym powinien zawierać dokładne określenie czasu, miejsca, sposobu i okoliczności popełnienia przestępstwa oraz jego skutków, a zwłaszcza wysokości powstałej szkody. Z punktu widzenia

znamion strony przedmiotowej przestępstwa, dokładne określenie sposobu i okoliczności jego popełnienia, wymaga wskazania w opisie czynu tych elementów przebiegu zdarzenia, które wypełniają te znamiona. Opis czynu powinien w związku z tym zawierać komplet znamion, które zostały wypełnione ustalonymi okolicznościami faktycznymi zachowania sprawcy.

W rozpoznawanej sprawie w opisie czynu przypisanego brak jest wszystkich znamion strony przedmiotowej przestępstwa z art. 158 § 1 k.k. Nie zostało bowiem wskazane, że opisane zachowanie oskarżonego i innych osób spowodowało w stosunku do pokrzywdzonego „bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienia skutku określonego w art. 156 § 1 lub w art. 157 § 1”. W tym zakresie takie ustalenia zostały poczynione w uzasadnieniu wyroku. Jednakże wobec zaskarżenia wyroku wyłącznie na korzyść oskarżonego rozważenia wymaga, czy sąd odwoławczy jest uprawniony do zmiany opisu przypisanego czynu przez dodanie brakujących znamion, gdy na podstawie uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji stwierdza, że czyn oskarżonego faktycznie te znamiona wypełnił. W tej kwestii trzeba stwierdzić, że przypisanie odpowiedzialności karnej następuje na podstawie rozstrzygnięć zawartych w wyroku, a nie ustaleń poczynionych w jego uzasadnieniu (*art. ex art.* 413 § 1 pkt 5 i § 2 pkt 1 i 2 k.p.k.). Także przedmiotem kontroli odwoławczej w wypadku zaskarżenia wyroku są zawarte w nim rozstrzygnięcia, a nie treść uzasadnienia (*arg ex art.* 425 § 1 i 2 zd. 2 k.p.k. i art. 427 § 1 *in princ.* k.p.k.). Dlatego też w oparciu o opis czynu zamieszczony w wyroku trzeba ocenić, czy czyn przypisany oskarżonemu wypełnia wszystkie znamiona czynu zabronionego. W orzecnictwie Sądu Najwyższego zgodnie przyjmuje się, że gdy wyrok nie został zaskarżony na niekorzyść oskarżonego, to sąd odwoławczy na skutek związania zakazem

reformationis in peius, nie może ani dokonać nowych, niekorzystnych dla oskarżonego ustaleń faktycznych, w tym także w zakresie opisu przypisanego czynu, np. poprzez uzupełnienie („dookreślenie”) jego znamion, ani w tym celu uchylić wyroku i przekazać sprawy do ponownego rozpoznania (por. postanowienia SN z dnia 26 maja 2004 r., V KK 4/04, OSNKW 2004, z. 6, poz. 66; z dnia 20 lipca 2005 r., I KZP 20/05, OSNKW 2005, z. 9, poz. 76). Dlatego też w tym zakresie zasadny jest zarzut kasacji dotyczący rażącej obrazu prawa materialnego, tj. art. 158 § 1 k.k., co miało istotny wpływ na treść wyroku.

W zaistniałym układzie procesowym, Sąd odwoławczy wobec zaskarżenia wyroku co do winy przez obrońcę oskarżonego, powinien zgodnie z art. 447 § 1 k.p.k., skontrolować wyrok w całości, a więc także co do prawidłowego opisu czynu z punktu widzenia wypełnienia znamion strony przedmiotowej przestępstwa z art. 158 § 1 k.k. (art. 438 pkt 1 k.p.k.). Następnie, gdy sąd odwoławczy dochodzi do wniosku, że z uwagi na niekompletność znamion przypisanego czynu zachowanie oskarżonego wynikające z tego opisu nie wyczerpuje wszystkich znamion przestępstwa, a tych ustaleń ani on, ani ewentualnie sąd pierwszej instancji w razie uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, nie mogą już zmienić z uwagi na zakazy wynikające z art. 434 § 1 i art. 443 k.p.k., to zachodzi konieczność uniewinnienia oskarżonego w instancji odwoławczej na podstawie art. 414 § 1 w zw. z art. 17 § 1 pkt 2 w zw. z art. 458 k.p.k. oraz art. 437 § 2 *in princ.* k.p.k.

Jednakże w realiach rozpoznawanej sprawy jako zbyt daleko idący należy ocenić wniosek kasacji o uchylenie zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu przestępstwa. Trzeba bowiem zauważyć, że wydanie takiego rozstrzygnięcia przez Sąd

Najwyższy jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy skazanie jest oczywiście niesłuszne (art. 537 § 2 *in fine* k.p.k.). Jednakże z opisu przypisanego czynu wynika wyraźnie, że oskarżony działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami spowodował u pokrzywdzonego naruszenie czynności narządów ciała na czas poniżej 7 dni. Czyn taki stanowi przestępstwo z art. 157 § 2 k.p.k. Dlatego też w świetle ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, zaaprobowanych przez Sąd odwoławczy, należy stwierdzić, że skazanie nie jest oczywiście niesłuszne. Natomiast otwarta pozostaje kwestia kwalifikacji prawnej popełnionego czynu. Z uwagi na zakaz *reformationis in peius* oskarżony nie może zostać skazany za przestępstwo z art. 158 § 1 k.k., gdyż brak znamion w opisie czynu przypisanego nie może zostać już uzupełniony. Natomiast przyjęty opis czynu pozwala na rozważenie przypisania oskarżonemu innego przestępstwa związanego ze skutkiem w postaci obrażeń ciała na czas poniżej siedmiu dni, czy też naruszenia nietykalności cielesnej. Jednakże kwalifikacja prawna czynu zależeć będzie od oceny możliwości poniesienia przez oskarżonego odpowiedzialności karnej za skutek przestępny spowodowany we współdziałaniu z innymi osobami. Dodatkowo trzeba zauważyć, że ściganie wskazanych przestępstw odbywa się co do zasady z oskarżenia prywatnego. W takiej sytuacji w orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszcza się możliwość objęcia ściganiem przez prokuratora na podstawie art. 60 § 1 k.p.k., co może także nastąpić w instancji odwoławczej. W wyroku z dnia 23 kwietnia 2008 r., V KK 5/08, OSNKW 2008, z. 8, poz. 64, Sąd Najwyższy stwierdził, że w razie ustalenia dopiero na rozprawie, że czyn ścigany przez prokuratora jako przestępstwo publicznoskargowe zawiera jedynie znamiona przestępstwa ściganego skargą prywatną, prokurator może objąć ściganie takiego czynu jedynie

przez stosowne działanie, wyrażające w dowolnej formie, ale w sposób niebudzący wątpliwości, jego wolę co do takiego ścigania, a więc przez odpowiednie oświadczenie do protokołu rozprawy.

Z tych też względów zaskarżony wyrok został uchylony do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Sąd drugiej instancji powinien rozważyć, przy ponownym rozpoznaniu sprawy, zmianę kwalifikacji prawnej czynu zgodnie z jego opisem i odebrać w tym zakresie stosowane oświadczenie od prokuratora co do objęcia ściganiem w trybie art. 60 § 1 k.p.k.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.